

אמרי נעם

דברי נחומים חזק ועידוד לאחינו בני ישראל
למחניהם ולמושבותם

הרב יעקב משה חרל"פ זצוק"ל

הוצאת מדרש גבוה לתלמוד בית זבול

פעה"ק ירושלים תובב"א

תש"ז

הרב יעקב משה חרל"פ

אמרי נעים

דברי נחומים חזוק ועדוד לאחינו
בני ישראל למחניהם ולמושבותם

4
זרצאת משה"ש, גבוה לתלמוד "בית זכור"

ספ"ה"ק ירושלים תובב"א

תש"ז

מבוא

על מורו ורבו של הגרי"מ חרל"פ, מרן הראי"ה קוק זצ"ל, מסופר (היכל האהבה, עמ' 329) כי לאחר הירצחם של ק"ל יהודים בפרעות תרפ"ט בשלהי חודש אב, עוד היה שרוי בדיכאון על כך עד תשרי תר"צ ועד בכלל, עד שתלה בכך הצדיק הירושלמי הרב אריה לויץ את סיבת מחלתו, ממנה לא קם. ואם כך קרהו לאחר הירצחם של ק"ל יהודים, אשר כמובן כל יהודי ויהודי הוא קודש קודשים ועולם ומלואו, מה נאמר על התדהמה ושבירת הכלים שהייתה אמורה לעבור על נפשותינו לאחר בשורת האויב על שואת עמנו, שישה מיליונים! "בי מלתי מלים הציקתני רוח בטני" (אויב לב יה), ואלו המלים: "אוי נא לנו" (איכה ה טז). אוי נא לנו שהתקיימו בנו דברי הנביא (ירמיהו יד ט) "למה תהיה פֹּאֵשׁ נִדְהָם כְּגֹבֹר לֹא יוֹכֵל לְהוֹשִׁיעַ". כל מי שניצוצות הצער, צער של מעלה וצער של מטה, צער הגוף וצער הנפש, עוד בוערים בו מאותה "הַשְׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרְפָה ה'", יוכל לצננם מעט בדברים הבאים בענייני דיומא, יומו של הקב"ה, היוצאים מקולמוסו של אוהבם של ישראל, רבינו הקדוש, הצדיק והחסיד, הרב יעקב משה חרל"פ, זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל.

מדרש גבוה לתלמוד "בית זבול"

בנשיאות מרן הגר"מ חרל"פ שליט"א

פנה"ק ירושלים ת"ו

כ"ה תמוז תש"ז

נדדשנו על ידי עסקנים יקרים אשר מסרו נפשם על
הוצלת שארית הפליטה הן הצלה-הזפנית והן הצלה רוחנית,
ואנשי זה עתה חזרו מהגולה הדוויה — לאסוף ולקבץ דברים
חוצצים להבות אש מכתבי קודש של רבנו הגאון ציס"ע מרן
יעקב משה חרל"פ שליט"א, להחיות נפשית אחינו הנדכאים
במחנות ולהזיל עליהם טל של תחיה רוחנית בדברים נשגבים
אשר ממקור הקודש יהלכו ממקור אהבת ה' אהבת עמו וארץ
חזרתו.

לזאת אטפנו וערכנו מאמרי נעם של נשיאנו רבנו הגאון
ציס"ע מרן יעקב משה חרל"פ שליט"א, המפורזים פה ושם,
בתקוה כי כל אשר ילמדם בעיון ובתשומת לב ימצאו בהם
עידוך ורוממות הנפש, מזור ותעלה לרוחם הנדכא ויתענגו
עליהם עונג תחני ונפשי.

הכותבים בצפיית ישועה,

המחלקה להוצאת כתיבי מרן הגר"מ חרל"פ שליט"א.

ה ה נ ה ל ה

אל עם הקודש!

אל כל עמנו עם הקודש, קודש ישראל לד' ראשית תבואתו, בכל מקומות פזורים למחניהם ולמושבותם: הלא תדעו וגם תבינו כי עוז לנו באלקים סלה, "נֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ אֵל יִשְׂרָאֵל הוּא נָתַן עֹז וְתַעֲצֻמוֹת לְעַם בְּרוּךְ אֱלֹהִים" (תהלים סח לו), אל תקרא "מִמִּקְדָּשֶׁיךָ" אלא "מִמִּקְדָּשֶׁיךָ", כשהקב"ה עושה דין עם הצדיקים הוא מתירא מתעלה ומתקלס (ובחים קטו ב). "וְעַמְדָּךְ כָּלָם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ נֹצֵר מִטְּעֵי מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ לְהַתְּפַאֵר" (ישעיהו סא כא). "אֲשֶׁרֵי הָעַם שִׁכְבָּה לֹא אֲשֶׁרֵי הָעַם שָׂדֵי אֱלֹהִיו" (תהלים קמד טו).

חובינו מכה רבה מידי שונאינו ומגדנינו, חִיתו טרף אשר לא ידעו רחם, ויהרגו בזדון חסידי עליון, אנשים נשים וטף, ויעשו בנו שמוות נוראות, וכל אלה לא יזיזו אותנו אף זיז כל שהוא מדרכנו בקודש מעת היינו לעם ומעת ענינו ואמרנו "כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" (שמות כד ז), ושבוה הננו חיים וקיימים לעד וגם נצח ישראל לא ישקר (שמואל א טו כט), "וְכֹאֲשֶׁר יַעֲנֶנּוּ אֶתְּךָ בְּיָרְבָה וְכֵן יִפְרִיץ" (שמות א יב), "וַיִּדְּגוּ לָרֶב בְּקִרְבֵי הָאָרֶץ" (בראשית מח טז).

בתוך שִׁבְתֵּנו בחושך הננו קמים לתחיה תחיית קודש עולמים, "כִּי נִפְלְאֵי קִמְתִּי כִּי אֲשַׁב בַּחֲשֶׁךְ ה' אֹר לִי" (מיכה ז ח). "הֵן עִם כָּלִבְיָא יְקוּם וְכֹאֲרֵי יִתְנַשֵּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֵאכַל טָרֶף וְדָם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה" (במדבר גג כד). – ועלינו לקום ולהתעורר בקומה זקופה, בקומה היודעת ומרגשת ששכינה למעלה מראשנו, ונצעד צעדי ענק לחדש ימי נעורינו – לד', לעמנו, לתורתנו ולארצנו.

”זכרתי לך חסד גְּעוּרֶיךָ אֲהַבַת כְּלוּלֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בַּמַּדְבָּר בְּאַרְצֵי לֹא זָרָעָה” (ירמיהו ב, ב), וגם שוקק על ירך נכה על ימין ועל שמאל. ”כִּי יִמִּין וּשְׂמֹאל תִּפְרָצֵי וְזָרַעַךְ גּוֹיִם יִירֶשׁ וְעַרְוֹת יִשְׁמָוּ” (ישעיהו נד ג). כל הנוגע בבכת עיננו, הן הקם על גופנו הן הקם על נפשנו ועל נשמתנו, את נפשו הוא קובע ואחריתו עדי אובד. ”וַיֵּרֶד מִיַּעֲקֹב וְהָאָבִיד שָׂרִיד מְעִיר” (כמדבר כד יט) ”וְיִשְׂרָאֵל עֲשָׂה חֵיל” (שם פס' יח). ”יִמִּין ד' רֹמְמָה יִמִּין ד' עֲשָׂה חֵיל” (תהלים קיח טז).

ויחד עם העידוד, עוז הקודש הבטוח כנכון היום, יחד עם כיסופנו לחצרות קדשנו, לבנו ובשרנו ירענו אל אל חי, הגנו קוראים בחיבת קודש לכל אחינו היקרים קדושי עליון מבצרי בת יהודא, יְלִדֵי עַם הַקּוֹדֵשׁ, השרידים אשר ד' קורא, השורשים אשר מהם יפרחו כנפן פוריה כל בית ישראל: אל תתנו לקטני המוח חלושי האמונה בני החילוף והתמורה החולכים אחרי שרירות לבם לאמר ככל הגוים הגם בית ישראל, להטיל בכם ארסי הכחש והכפירה, לשלול מכם אדיר שיא גדולתכם ולכווץ את נשמתכם, נשמת שדי ממרומים, להיות ארי בסוגר ולעשות אתכם שוב לעבדים מכודנים להקטנות וההשפלות, זלילת התורה והמצוה! אל תתנו ליפול בפח מוקשי מות, הרוצים לקרוע אתכם לגזרים, להבדילכם מן הקודש, הגוף מהנשמה, הארץ מהתורה.

הַתְּנַעֲרֵי מַעַפְר קוּמִי, לְבָשֵׁי בְּגָדֵי תִפְאָרְתְּךָ עִמִּי (פיוט לכה דודי), בקשו את ד' אלקיכם ואת דוד מלככם.

דעו וראו כי מאַספֿכם ד' אלהי ישראל, בשמו תדגלו השליכו מעליכם עול הגלות, הן גלות הנפש והן גלות הגוף, התרחקו מאוירה ונושה של ארץ העמים, מטומאתם ותועבותם, והאחזו באויר הקודש והמקדש של ארצנו הקדושה, אויר של חיי נשמות, והתענגו על ד' ועל קודש תורתו. "וְעָרְבָה לְד' מִנַּחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קְד־מְנִיזוֹת" (מלאכי ג.ד).

השעה, שעת מבחן היא. כל דור יש לו מבחן אחר. ודורנו במבחן האהבה הוא נמצא. עברנו על כמה מבחנות ועל כמה ניסיונות גדולים ובכולם עמדנו ונזר הנצחון על ראשנו. כבלי ברזל גדענו, נפשנו מסרנו, יסורים סבלנו ולא הפָּרְנוּ את כבודנו, כבוד ד' המולך עלינו. ועתה הוא המבחן האחרון, מבחן האהבה, "כִּי מִנְסֶה ד' אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לְדַעַת הַיִּשְׁכֶם אֹהֲבִים אֶת ד' אֱלֹהֵיכֶם כָּל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם; אַחֲרֵי ד' אֱלֹהֵיכֶם תֵּלְכוּ וְאִתּוֹ תִּירָאוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ וְאִתּוֹ תַעֲבְדוּ וְבוֹ תִדְבְּקוּן" (דברים יג.ה). אין עוד כופה לעבור על דברי תורה, אין עוד כופה לסור מאחרי ד', אלא חשבה גדולה, הסתרה נוראה, נסתם כל חזון, החושך יכסה ארץ וערפל לאומים, אבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו תסתתר, הכל סג יחדיו נאלחו, אין גם אחד עושה טוב. כל העמים נהפכו לשונאי ישראל, נלקח מהם כל זיק של יושר לבב, עובדים לכוהם ועוצם ידם. כְּלֵי הַמִּשְׁחִית הוּא אֱלִילֵיהֶם, עושים בישראל ככל העולה על רוחם, ואין בוכה ומְבַכָּה ואין אף מי שיוציא אנוחה על מִשְׁבַּתֵּנוּ, איבדנו מאתנו ששה מיליונים באכזריות נוראה – ואין פוצה פה ומצפצף, כאילו לא קרה מאומה, ועוד מוסיפים סרה לענות את ישראל ולא לתת

מקום מנוחה לכף רגלם ולהשיב להם את אדמתם שחמסו מהם. הסתרה נראה – אין זה אלא למבחן לדעת, כי עם כל ההסתרות וכל החשכות לא נשכח את ד' אלקינו, ונאהוב אותו אהבה בלי מצרים, אהבה בלי תנאים, אהבת עולם ואהבה רבה, ובזה נִבְחַן, כי אש אהבת ד' בוערת בקרבנו, ומיד יתקיים היעד במלואו. "קומי אורי כי בא אורֶךְ וכבוד ד' עֲלֶיךָ זָרַח" (ישעיהו ס.א).

חיבת הקודש של אהבתו יתברך שמו אלינו' לבחון אותנו בבחינת קודש זו בחינת האהבה – כשאנשים יודעים ערך משגבה יכולה היא בעצמה להיות נהפכת לבחינת 'חיבת הקודש מכשירתו לידי טומאה' (מנחות קב ב), ומכאן כל הירידות הרוחניות לעת כזאת, ומכאן כל מְהַרְסֵךְ וּמְחַרְבֵךְ מִמֶּךָ יֵצְאוּ (ישעיהו מט ז), שמתוך שלא יכלו להביט בקשת של מעלה ומה ד' אלהים דורש מהם, הם נזרקים לאחוריהם ולא יביטו מראות אלקים, אבל מפני שסוף סוף חזירתם וְהוֹרְדָתָם מסיבת חיבת הקודש הן נובעות, הדבר בטוח שגם אֵלֶּה תִשְׁכַּחְנָה וְאֲנֹכִי לֹא אֶשְׁכַּחְךָ (ישעיהו מט טו), וחיבת קודש זו לא תִרְפָּנָה אותם ולא לטומאה תביאם אלא לטהרה גדולה. "וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם

¹ על אהבה זו כתב המחבר זצ"ל (אל עם ד', עמ' לו): "הבה נקשוב לקול שועת ד' ממרום והמייתו העליונה, ולעומתם גם אנו נגביר את התגעגעונו עליו כו' וכל מה שהשנאה מתגברת למטה יותר, מתגברת יותר האהבה למעלה" (הערות השוליים בחיבור הן מאת המהדיר).

טְהוּרִים וְטַהֲרָתֶם מִכֹּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכֹּל גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם" (יחזקאל לו
כה).

אחים אהובים! גדולים וקטנים, זקנים עם נערים! אל יאוש ואל רפיון, אנא,
עוררו והתעוררו, עוררו דברו שיר וכבוד ד' עלינו יְגַלֶּה. שאו בגאון את דגל
הקודש, עלו אל ההר והרימו בכוח קולכם, הרימו ואל תיראו, אמרו לציון
מלך אלהיך! "תִּגְנוּ עַז לְאֱלֹהִים עַל יִשְׂרָאֵל גְּאוֹתוֹ וְעַזוֹ בְּשִׁחְקִים" (תהלים סח
לה). "וְיָשְׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם" (ירמיהו לא טז). "כִּי אֱלֹהִים יוֹשִׁיעַ צִיּוֹן וַיִּבְנֶה עָרֵי
יְהוּדָה וַיִּשְׁבּוּ שָׁם וִירְשׁוּהָ; וְזָרַע עֲבָדָיו יִגְחַלְוֶהָ וְאַהֲבֵי שְׁמוֹ יִשְׁכְּנוּ בָּהּ" (תהלים
סט לו-לז).

נחמו נחמו עמי!

(מתוך מכתב לשלוחי הישוב במחנות איטליה)

... "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם" (ישעיהו מ א). לפי ערך נוראות המצוקה אין מי שיכול לנחם את עם ישראל, אין כל פה אשר יוכל לבטא דברי ניהומים – רק ד' לבדו יתברך שמו, הוא הוא אשר יאמר: "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי". הוא ולא אחר.

ואותם הניהומים אשר יאמרו מפיו יתברך שמו אין לאל² שום שכל שיזכר להכילם ולהעריך את ערך מתיקותם ועדן עדנם, וכשתגיע השעה של קיום הניהומים האלה נחזה במו עינינו כי כדאי היה לנו לסבול את כל היסורים הקשים והמרים שעברו עלינו, ובלבד להגיע לידי הנועם הנשגב שילווה את הניהומים האלה.

מה נורא ונשגב יהיה העידון ההוא, עת אשר נשמע מפי ד' שיאמר בניהומיו אלינו, אל כל אחד מאתנו: "עמי". כל אחד מאתנו יהיה לעם, עם ד', או אז נביא לידי ההשגה כי כל אותם היסורים הנוראים אשר עברו על ראשנו לא היו אלא בכדי לזקקנו ולצרפנו כזקוק זהב וכצרוף כסף למען נהיה ראויים כולנו, כל אחד מאתנו, להיות לגוי קדוש על אדמת הקודש, ואשר לזאת גדלו הדינים, כי הגיעה עת הכדיקה שבדקים את כל אחד מישראל אם הוא

² רצה לומר: אין בכוח.

ראוי לעלות לדרגא כזו להיות לעם ה'. "הקטן יהיה לאֶלֶף והצעיר לגוי עצום
אני ד' בעתה אחישנה" (ישעיהו ס כב).

ואשרי אלה שלמרות הכל הם מסיחים דעה מיחידותם ואינם חשים
ומרגישים אלא את הכלל כולו בלבד. חשים בכאבם ומשתתפים בצרתם,
ומוסרים את נפשם להצלחתם ולהחשת פדות ישעם ומשגבם לגופם לרוחם
ונשמתם, ומתאמצים להוריד עליהם טל של תחיה, טללי אורות התורה
והמצוה כדי לקרבם אל השכינה הבוכה ומיללת על צרתם של ישראל.
"בְּכֹל צָרְתֶם לֹא צָר" (ישעיהו סג ט).

התקופה היא תקופת מעבר ושעת הבחנה לאהבה המסורה אל ד' ואל
תורתו, אל עמו ואל ארצו. "הָבִי כְּמַעֲט רִגְעַ עַד יַעֲבֹר זַעַם" (שם ט כ). זעם של
הכוחות המרגישים בנפילתם וכי הם עומדים להאפס לגמרי ולקיים מה
שנאמר "וְאֵת רוּחַ הַטְּמָאָה אֶעֱבִיר מִן הָאָרֶץ". ושעל כן לא ינחו ולא ישקוטו
ובכל ההתגברות הם מתאמצים להחשיך את אורם של ישראל, לצוד נפשות
רבות לחמסן ולהרגן, אבל כל זה ללא הועיל, המה כבגד יבלו ונצח ישראל
לא ישקר.

עלינו להתגבר נגד כוחות אלה, בעזר צור ישראל וגואלו, אבל בעיקר עלינו
להתאמץ לכל נלכד חלילה בהרהור אחר מידותיו של הקב"ה, ואדרבה,
כשם שהננו משתתפים בצער השכינה, שאין לנו שום ציור ותיאור לגודל
צערה, כן עלינו להמתיק את הצער ולהכריז בקול גדול כי אנו שמחים

בייסורים אלה והגנו מוכנים להיעקד על קדושת שמו יתברך, ואת תורתו ואת
אמונתו לא נעזוב, אלא אדרבא, נתחזק יותר ונתאמץ יותר באהבתו וְנִרְאָה
קָבַל כָּל עִם שְׂאֵין אֲנִי עֹבְדִים עַל מִנַּת לְקַבֵּל פֶּרֶס (אבות א' ג'), ואף אם היה
במציאות שבעבור עבירה היינו מקבלים שכר ובעבור מצוה – עונש, לא נסור
מאחרי ה'. אם נזכה להגיע לידי מדרגה נשגבה כזו יגדל השעשוע העליון ובת
קול תצא ותפוצץ בהרים לאמר: ראו מה בן יש לי בעולמי. ובזה כל הדינים
מתמתקים ואור השעשוע העליון ילך ויתגלה בכל עוז קדשו והוד תפארתו.

ובכן אפוא, למרות כל העמל וכל פרשת העבר³ וההווה עלינו להתלבש בעוז
קודש ובאש של גבורה, "הֲלוֹא כֹה דִּבְרֵי פֶּאֶשׁ נָאִם ה'" (ירמיהו נכט), ולקיים
רצון בוראנו יתברך שמו בשלהבתיה, ונסתום בזה את פיות כל משטינו
ומקטרגנו. המה יכלו ואתה תעמוד.

לפני עוז הקודש של הגילוי להעלות את כל יחיד מישראל שיהיה כהעם
כולו, שלעתידי יהיה בן, שכל אחד מישראל יצאו ממנו ששים רבוא, – לפני
גילוי זה קדם אמנם התודו, וכל אלה שעלו על המוקד, נהרגו ונסקלו נחנקו

³ נראה שרמזו כאן לדברי חז"ל: "רבי יהושע אומר המהלך במקום סכנה מתפלל
תפלה קצרה אומר הושע השם את עמך את ישראל בכל פרשת העבור יהיו
צרכיהם לפניך ברוך אתה ה' שומע תפלה" (משנה ברכות ד ד), וכיארזו בגמרא
(ברכות כט ב): "מאי פרשת העבור? אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: אפילו בשעה
שאתה מתמלא עליהם עברה כאשה עוברה יהיו כל צרכיהם לפניך. איכא דאמרי,
אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: אפילו בשעה שהם עוברים על דברי תורה יהיו כל
צרכיהם לפניך".

ונשרפו, הלא על מזבח עמם עלו ונעשו כל היחידים כולם, כל אחד ואחד, ככל הגוי כילו, ומפני שנשמתם מעולם התוהו הן גדולות מאוד שלא היה כל העולם כילו יכול להכילים⁴ – ועלתה נשמתם למעלה והנם במדרגה כזו שאין שרפי מעלה יכולים להיות עמם במחיצה אחת.

אולם אם התוהו קדם לתיקון, הרי שהתיקון נחויץ ביותר, והננו כבר עומדים על מפתן התיקון הגמור, הוא מפתן הגאולה, *בִּי עֵת לְחִנּוּנָהּ כִּי בָא מוֹעֵד* (תהלים קב יד), ואש אהבתנו לד' תשרוף ותעשה כָּלֵה את כל המחיצות והיינו כולנו קודש לד'. אֲשֶׁרֵנוּ מֵה טוֹב חִלְקֵנוּ וּמֵה נָעִים גּוֹרְלֵנוּ וּמֵה יָפֵה יִרְשָׁתֵנוּ (תפילת שחרית).

⁴ הרחבת הדברים בספר 'אורות', זרעונים, "הנשמות של עולם התוהו".

צְמָאָה לְךָ נַפְשִׁי...

(מתוך הספר "מי מרום" לשמונה פרקים להרמב"ם)

...לא נפלאות היא לעמוד בזה על עמקי סודו של תקופת המעבר בעקבתא דמשיחא, כשהצרות כל כך איומות ודלדול האומה כל כך מבהיל, שדוקא מחמת רוממות קדושתם פניהם אל על להדבק דבקות אמת באלקים חיים ומפני זה הם בבחינת לויים הנושאים ארון ברית ה' שאמרו עליהם בתנחומא (כמדבר י"ז) "אתה מוצא שכל שבט לוי ממועט, ולמה היו ממועטין? לפי שרואין את פני השכינה הרבה, בשביל כך היו ממועטין באהל מועד, ובשעה שעלו מן הגולה בקשו מהם ולא מצאו, שהיו מועטין, שנאמר (עזרא ח טו) "וְאֲבִינָהּ בָעָם וּבְכַהֲנָיִם וּמִבְנֵי לְוִי לֹא מְצָאתִי שֵׁם". אמר הקב"ה: בעולם הזה על שהיו רואין את כבודי היו כלין, שנאמר (שמות לג ב): "כִּי לֹא יֵרְאוּ אֶלְקִימַי הָאָדָם וְחַי", אבל לעתיד לבוא כשאחזור לציון אני נגלה בכבודי על כל ישראל והן רואין אותי וחיים לעולם שנאמר (ישעיהו נב ה): "כִּי עַן בְּעֵן יֵרְאוּ בְּשׁוּב ד' צִיּוֹן". ולא עוד אלא שמראין באצבע שנאמר (תהלים מח טו): "כִּי זֶה אֱלֹקִים אֱלֹקֵינוּ עוֹלָם וְעַד הוּא יַנְהִינֵנוּ עַל מוֹת". "וְאָמַר בַּיּוֹם הַזֶּה הִנֵּה אֱלֹקֵינוּ זֶה קוֹיֵנוּ לוֹ וַיִּשְׁעֵנוּ זֶה ד' קוֹיֵנוּ לוֹ נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ" (ישעיהו כה ט). עד כאן לשון התנחומא. וכלוויים כן כל בית ישראל, מתוך שנפשם עורגות לחזות בנועם ד' ולבקר בהיכלו - הנם הולכים ומתמעטים. זאת היא באמת נחמתנו

האמיתית, בהיותנו יודעים על מה הוצאנו להסקל ולהיהרג, על כי כלתה נפשנו לראות את מלכנו. כי כְּנָה ד' צִיּוֹן [וְנִרְאָה בְּכַבּוּדוֹ] (תהלים קב ז).

ואלה הם תנחומיו של הקב"ה אלינו מפיו יתברך שמו האומר לנו: הרגעו בני ואל תהרהרו אחר מדותי. דעו נא כי באחרית הימים, אחרי כל הזיקוקים והצרות במחשבי הגלות, הנכם כבר זכים כעמר נקי. "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹקֵיכֶם; דַּבְּרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֵאָה צַבָּאָה כִּי נִרְצָה עֲנֶנָּה כִּי לְקַחָה מִיַּד ד' כְּפָלִים בְּכָל חַטָּאתֶיהָ" (ישעיהו מ א-ב). אלא כי הנכם מולכם עתה במדרגת נדב ואביהוא שבקרבכם לפני ה' וימותו וכאשר דברתי אז "בְּקִרְבֵי אֶקְדֹּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכְבֹּד" (ויקרא י א), אמר לו משה לאהרון: אהרון אחי, יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום והייתי סבור כי או כך, עכשיו אני רואה שדם גדולים ממני וממדך (רש"י שם), – כמו כן הנכם עתה מולכם, כל בית ישראל, במדרגה זו, וכהלויים שהיו מתמעטין על ידי הארון שהיה מכלה בהם, אבל כל זה בעולם הזה, אולם בעולם הבא אתגלה לכל ישראל והייתם מולכם רואים אותי וחיים לעולם.

"צַמְאָה לְךָ נַפְשִׁי כִּמְהָ לְךָ בְּשָׂרֵי בְּאֶרֶץ צִיּוֹן וְעָנָף בְּלֵי מַיִם; כִּן בְּקִדְשׁ חֲזִיתִיךָ לְרֹאוֹת עֲנֹד וּכְבוֹדֶךָ" (תהלים סג ב-ג).

הַלֹּךְ לְהַרְגִיעוּ יִשְׂרָאֵל

(מתוך החוברת "אל עם ד'")

אמנם נוראות הנה הצרות האיומות. אויבי ד' ואויבי עם קדשו אמרו לבלע ולהשחית את כל נאות יעקב. עת צרה היא ליעקב, עם ישראל מתבוסס בדמו. נחשבנו כצאן טבחה, לאכד ולמכה ולחרפה, לשבי ולביזה ולמרמס. ואין דורש ואין מבקש אבל הן הן גבורותיו הן הן נוראותיו (ע"פ יזמא סט ב), כי מבעד כל המסכים, דרך כל העננים, חושך, עלטה וערפל, אורם של ישראל מפציע, מופיע קדוש ישראל ומושיע.

הוי הוי! על הצוררים האלה, המוכים בסנוורים, מבלי דעת מה מתרחש אתם ומה הוא הממריץ אותם לכל אלה. לוא חכמו ישבילו זאת יבינו לאחריתם, היו עומדים על קללת מארתם הצפויה להם. שיותר ממה שהם עושים לנו – עושים הם לעצמם, דומים הם לעלות – והם יורדים, דומים לבנות – והם נחרבים; לחיות – והם נטרפים ונמקים בעוונם.

אולם, מה שנעלם מן העמים הצוררים ומהעומדים מרחוק ושוחקים על משבתנו, גלוי הכל לישראל עם קדושו, ומראשית כזאת ידענו כי באחרית הימים, עת יחיש ד' לפדות מחכי קץ ישועתו, לקבץ צאן מרעיתו ולהושיבם בארץ חמדתו, יקומו רפאים, המְנִיחַים ועמלקים, אשר בחסד ד' על יראיו

⁵ שם ציינו תאריך המאמר: שבט תש"ג.

נתפזרו לכמה דורות⁶, ומזלם יחזה למו כי קרוב יום אידם וכי כלה ונחרצה עליהם הרעה. לפיכך תאחזם רוח עושים לטרופ ולדרוס, להשחית ולהחריב את כל היקום, להרוג ולאבד, להרוס ולערות עד היסוד, כחדלי אישים, כחיתו יער ממש. וביחוד כאשר ירגישו בישראל – שהיו ויהיו עם הנצח, דבוקים באלקיהם אלקי אמת וְחִיָּה יחיו עד עולמי עד – תעבור בהם ביותר אש קנאתם לרדוף באף את כל אשר בשם ישראל יכונה, לשפוך דמם כמים, לענותם ולהתעלל בהם וּבִילְדֵיהֶם. ויתברכו בכללם לאמר שבזה יאפילו על אורם של ישראל ויחשיכו את השמש בגבורתה, ממש כאותם שוטים האומרים להסתיר את השמש באצבעם הקטנה. ובאמת כל התקוממותם ושנאתם אינן אלא פרפורי מוות בלבד טרם יאבדו כליל מן העולם. והסבל שסובלים אנו אינו אלא הבעיטה שבוטים בנו דרך פשיטת רגליהם מתוך פרכוסם והוצאת נפשם. והפשיטה היא פשיטה בלא חזרה, לפני מיתתם, מיתת עולם.

בעת ההיא יבחלו המה בכל ניצוץ של אור ויבחרו לשבת בחושך וצלמות ויקיאו את אשר הורק עליהם בגלוי ובסתר משפעם של ישראל ומאור תבונתם. וראשית דרך כְּסֵלָם יהיה להתנער מכל מגעם שהיה להם בישראל

⁶ על הפסוק (שמות לב לד): "וּבְיוֹם פְּקֻדֵי וּפְקֻדָתֵי עֲלֵהֶם חֲטָאתָם" כתב רש"י: "עתה שמעתי אליך מלבלותם יחד, ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות, ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל".

– על ידי חבטה אחר חבטה, למען להיפרד מישראל ומכל סגולותיו. ודבר זה בעצמו יהא להם לקללה, שכל התרוקנות מסגולת ישראל היא התרוקנות מן החיים⁷. ולנו, לישראל עם קודשו, הוא לברכה, לקיים מה שנאמר "וְאָבְדֵל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי" (ויקרא כ"ו), להיפרד מהם ומהמונייהם, וגם להציל כל חלקה טובה, שדות חמד של ישראל, שנפגמו ונתמעטו מדמותם, על ידי הַכְּסֵם בנבולי זרים, לטהרם ולהשיבם למקור קדושתם⁸.

⁷ ראה 'פתח עינים' לחיד"א, מסכת ברכות (ט ב), על מאמר חז"ל וינצלו את מצרים א"ר אמי מלמד שעשאוה כמצודה שאין בה דגן ור"ל אמר עשאוה כמצולה שאין בה דגים.

⁸ בחוברת אל עם ד' (עמ' כ–כא) כתב הגר"מ חרל"פ בערב פורים שנת ת"ש: "וכמו בימי המן, אשר ידו פרש להכחיד שם ישראל והפיל פור – הוא הגורל – לפני המן, מיום ליום ומחודש לחודש שנים עשר הוא חודש אדר. וכיון שנפל הגורל בחודש אדר שמח – חודש שמת בו משה! ולא ידע כי בשבעה באדר מת משה ובשבעה באדר נולד משה – לפיכך לא ימיתו את ישראל אלא אדרבה, זולידום. לא לידה שלפני מיתה, אלא לידה שלאחר מיתה, לידה חדשה, לידה שאין לזרים חלק בה. וכמו שבימי מתן התורה התאחדו יחדיו בני ישראל בלב אחד, כן גם אז נתאחדו כולם, ושושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי. על אפו וחמתו של המן שאמר עליהם (אסתר ג ח) "יִשְׁנֻ עִם אֶחָד מִפְּזֵר וּמִפְּרֵד" כו' העמלקיות אינה אלא חסימת דרך בפניהם לכל יראו בנאות ד' עת יחוג ד' את חגיגת עמו, וְגִלְתִּי בִירוּשָׁלַם וְשִׁשְׁתִּי כְעַמִּי" (ישעיהו סה יט), ויתקיים בהם בישראל (משלי ה יז) "יִהְיוּ לְךָ לְבָרָךְ וְאֵין לְזָרִים אֲתָךְ". עד כאן. ועוד כתב שם בעניין (עמ' מב): "אמנם גדולה היא הסרת הטבעת יותר מ"ח נביאים (מגילה יד א), ובימי המן חזרו ישראל בתשובה. הנה, לפי שהיתה להם יד בהחזרת ישראל לתשובה, עם מרבית הטובה נרמה גם רעה, שלא נסתלקו לגמרי מעל ישראל. אולם בעקבתא דמשיחא, לכשסאת העמים תתמלא בהחלט, אין בהסרת הטבעת התעוררות לתשובה –

שונים ונבדלים המה ישראל מכל היצורים שעל פני האדמה, הן בחייהם והן במיתתם. כשם שחייהם הם חיי קודש, כן גם במיתתם הם קרויים חיים⁹. וברוך שומר הבטחתו לישראל, כי יקיצו וירגו שוכני עפר, בעבור כי נשמת ישראל מן התורה נאצלת¹⁰; וכל המשתמש באור תורה, אור תורה מחייהו,

למען לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים ולמען לא ישלחו הצדיקים בעולתה ידיהם בו והתשובה שתהיה באחרית הימים תהיה תשובה מאהבה וזר לא יעבור בתוכם".

⁹ ראה תנחומא וזאת הברכה, ז.

¹⁰ ראה פסיקתא זוטרותא (בראשית, פרק ג): "ששה דברים קדמו לבריאת עולם, יש מהם שנבראו, ויש מהם שעלו במחשבה לבראות, התורה וכסא הכבוד נבראו קודם לעולם. התורה, שנאמר: "ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז" (משלי ח כב). כי ישראל, עלו במחשבה להבראות, שנאמר: "זכר עדתך קנית קדם" (תהלים עד ב). עד כאן. וראה של"ה (תולדות אדם, בית חכמה (תניינא), אות קצב): "ועל כן נקראת התורה "תורת השם" (שמות יג ט), ונקראת (יהושע ח לא) "תורת משה", כי משה הבין מעצמו, והשיג תורה שבעל פה, על כן נקראת על שמו בו, ואמרו רבותינו ז"ל כי שקול נגד ששים רבוא, כי ששים רבוא נשמות הם ששים רבוא אותיות התורה. עד כאן. ובחוברת "אל עם ד'" (עמי יג-יד) כתב המחבר זצ"ל, וז"ל: "התורה הקדושה, שנתנה מפי עליון לנו למורשה, אף על פי שהיא חלוקה לכמה חלקים, ביסודה היא חטיבה אחת – כל זלזול, אף באות אחת ממנה, הרי זוהי מעילה של שליחות יד בכל התורה כולה בו טעות יסודית היא לחשוב שכלל התורה הוא ריבוי פרטים שקובצו יחד והיו לכלל בו הכלל המוצק של התורה, שאינו בנוי מריבויים ופרטים, הוא הוא הכלל הקדוש של ישראל עם קדושו. בניגוד לשאר העמים ששורשם הוא אך ריבוי ומיעוט, כלל ופרט, כלל הצריך לפרט – לא כאלה חלק יעקב, שהם נחלת ד' וכללם מוצק כולו הוא ואין בו משום ריבויים, ואף גם הפרט שבהם כלל בלתי מתחלק הוא, ואין בפרט אלא מה שבכלל, שכן נשמת

שנאמר (ישעיהו כו יט) "כי טל אורת טלך" (כתובת קיא ב), ואין לזולתם חלק בתורת אלקים חיים. מיתתם של ישראל היא באמת מין תגלית חיים כזאת, שעדיין אין לכל העולם שום תפיסה ומושג בה; שכן כל אחד מישראל במיתתו מתעלה לקדושת ספר תורה – העומד על המת בשעת יציאת נשמה דומה לספר תורה שגשרף (שבת קה ב). ואם הוא נהרג בידי זרים, הרי הוא מתעלה להיות מהעבדים הנאמנים לאלקי צורם, מעין דרגת משה רבנו עליו השלום. "כי עבד נאמן קראת לו". "נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידך לחייתו ארץ בו ואין קובר" (תהלים עט ב-ג). כיון דקטיל קרי ליה "עבדיך"¹¹ (סנהדרין מז א).

דממתם של ישראל אינה, חלילה, דממת מוות, אף לא דממת מות גיבורים שנהרגים ונשחטים על מזבח אהבתם לאלקיהם, לעמם ולארצם, אלא דממת חיים היא, כולה אומרת כבוד ותהילה לאלקינו. תהילה כזו, שאין שום בריה בעולם ושום שפה ולשון יכולים להכילה. והיא מרוממת ומנשאת את הרוח והנשמה, וגם את הנפש והבשר יחדיו – "לך דמיה תהלה" (תהלים סה ב). "עדיך כל בשר יבאו" (שם פס' ג). כשם שחיהם של ישראל הם שלשלת של ברכה ותהילה לאלקינו – להודות ולהלל, לשבח ולפאר – כן גם מיתתם של ישראל היא ברכה ודומית קודש. כשם שמברכין על הטובה

ישראל נאצלת מן התורה, ולא עוד אלא שישאל קדמו במחשבה תהילה בו וכל מי שלא עמד על תוכיותם זו של ישראל, לא טעם טעם קדושת ישראל מימיו".

¹¹ לשון הגמרא: וכיון דאיקטול קרי לחו "עבדיך".

"ברוך הטוב והמטיב", כך מברכין על הרעה, "ברוך דין האמת" (משנה ברכות ט ה). וכשהקב"ה עושה דין עם הצדיקים מתעלה הוא ומתקלס. וזהו שיא מגמתם ואדיר הפעם של ישראל; וזולת רצונו של צור משגבם אין להם כל רצון, שמגרמם¹² אינם רוצים כלום. גם הרצון להיוושע מידי אויביהם וצורריהם, רצון זה מתעורר בהם אך ורק משום שבוה מתהלל ומתהדר שם ד' – "מְהִלֵּל אֶקְרָא ד' וּמִן אֵיבֵי אֲנִישֵׁעַ" (תהלים יח ד). לולא היו מצווים מפיו יתברך שמו לנביאיהם: "וְאֵל תִּתְּנֵנוּ דְמִי לֹו עַד יִכּוֹנֵן וְעַד יִשִּׁים אֶת יְרוּשָׁלַם תְּהִלָּה בְּאַרְצֵי" – היו יושבים ודוממים. ולא רק שאין זה כלל ממידתם להרהר, חלילה, אחר מידותיו של הקדוש ברוך הוא, אלא ששים ושמהים הם בכל מפעלות תמים דעים. וגם ביסורים הקשים והמרים כצאת השמש בגבורתה, שמטבע קדושתם – כולם הם ממלכת כהנים וגוי קדוש – הולכים הם בעקבות אבי הכהונה שנאמר עליו (ויקרא י ג) "וַיִּדַם אֶהְרֵן"¹³. אך רצון אביהם שבשמים, המתאוה לתפילתם, והצער העליון הנהם ואומר "מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם" (ברכות גא) – הוא אשר ממריץ אותם להרבות תחינה ותפילה. וישראל מתייחסים עם

¹² תרגום: שמעצמם.

¹³ כתב המחבר זצ"ל במקום אחר, וזו לשונו: "ולא עוד אלא שלחודות על הטוב יש להם מילה שפה ולשון, ועל הודאה על הרעה, שקצר המוח להשיג, הדומיה היא התהילה. "לֶךְ דְמִיָּה תְהִלָּה" (תהלים סה ב). בשעה שישראל מתקרבים אל ד' והנם אומרים כולנו שלך, הנשמה לך והגוף פעלך, אז תהלתנו אליך. בדומיה" (מי מרום ח"ב, אגרת רנט עמוד תכ).

המלך במסיבו ונפשם תצמא וגם תכלה לחצרות אלקים, לבוא למשכנותיו, ותתגעגע על אביה שבשמים. ומתוך זה מתפרצת הבכיה, והדמעה יורדת כנחל, לאמר מתי נבוא ונראה פני אלקים, מלך ביפיו תחזינה עינינו. נראה אל אלקים בציון. "וְזָרַע עֲבָדָיו יִנְחֲלוּהָ וְאַהֲבֵי שְׁמוֹ יִשְׁכְּנוּ בָהּ" (תהלים סט לו).

ואנו, בני ישראל, בולנו קרואים בשעת הרת עולם זו לא ליפול בנחשולם של העמים שכחי אלקים, לא להסיד דעת מעוז משגבנו. על כל צעד ושעל נראָה לעין כל את גֵּאוֹן קדשנו. נלה נא את פנימיותנו ונפנין אותה גם בחיצוניותנו, יהיה נא ברנו כתובנו, נשא נא ברמה את הגלנו, דגל הקודש, ונשובה עד ד'. ננתקה מאתנו כל מוסרות הגלות ונשליכה ממנו עבותיה ונזדכך וניטהר כְּצַרְף כסף.

נלכה נא אחרי ד' אלקינו, לירא מפניו, לקיים תורתו ולשמור כל מצוותיו. נציא נא לעין כל את טעמנו וריחנו – ריח ניחוח לד', בל נזקק להוצאת ריחנו הטוב על ידי דקירתם של אחרים – "כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוֹחִים" (שיר השירים ב ב) – שכל מה שהקוין דוקר בה יותר מריחה¹⁴. נַעֲשֶׂה לָנוּ לֵב אֲמִיץ בְּגִבּוֹרִים

¹⁴ דרשו חז"ל (ילקוט שמעוני שיר השירים רמז תתקפה): "כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוֹחִים" מה השושנה הזו שבין החוחים רוח דרומית באה והיא לוקה בקוין, רוח צפונית באה והקוין מכה אותה וכן מארבע רוחותיה, כך היו ישראל ויעש להם בתים, ומשועבדים בין האומות, אלו אומרים להם תנו פיסים ואלו אומרים להם תנו לנו זימן ואלו מבקשים מהם ארנוניות ואלו מבקשים גלגליות, הוי "כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוֹחִים". עד כאן. וכן דרשו (פסיקתא זוטרתא): "כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוֹחִים". כשם שהשושנה נאה בין החוחים והכל מכירן השושן לחוח, כן ישראל ניכרים בין האומות ומובדלין מכל

להבליג על השעה הדוויה, אשר עד מהרה תגוז ותחלוף ויבקע כשחר אורנו.
”כי מרעים יפרתון וקוי ד’ המה יירשו ארץ; ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על
מקומו ואיננו; ועננים יירשו ארץ והתעננו על רב שלום” (תהלים לו ט-יא). ”ויצא
חטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה” (ישעיהו יא א). קרבתני צדקתני לא תרחק
ותשועתני לא תאחר ונתתני בציון תשועה לישראל תפארתני (שם מו יג).

טומאותיהם וגיעוליהן כשושנה בין החוחים, ואם נטתה לכאן ולכאן מתקרעת
בחוחים, כך אם ינטו ישראל מדרך ד’, מיד אומות העולם באים עליהם ומכים בהם
ומענישים אותם. ”כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחֻחִים”. מה שושנה זו קשה להלקט מבין החוחים
כך ישראל קשים להנאל מבין האומות. ”כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחֻחִים”. מה השושנה הזאת
אינה אלא לריח, כך ישראל לא נבראו אלא לריח להלל לשם, שנאמר (ישעיה מנ
כא) ”עַם זֶה יַצְרֵתִי לִי תְהִלָּתִי יִסְפְּרוּ”.

לשבטי ישראל*

* נתפרסם ב"שערים" לזכרו של הרב הגאון רבי חזקיה יוסף מישקאווסקי זצ"ל שמסר את נפשו להצלת שארית הפליטה. "כשידע כל אשר נעשה לישראל בגולה, לא נח ולא שקט לפעול בעד טובתם, ויעבוד בלי ליאות. הלך, נסע וטס, כתב ונאם, לא ידע עמל, וישבח את עצמו ומשפחתו. ויעבוד בעד הכלל והזעיק רבים שיביאו להיות מצילים מה שאפשר להציל משארית הפליטה. אהב את הבריות. וחיבה יתירה שלו לישראל שהביאתו להפקיד את עצמו בעד הכלל. כל מפעלותיו היו בולם מצד האהבה, שהיא הייתה דוחקתו, לא מפלגנית אלא אהבת הכלל. ולפיכך לא היה בו אף ריח של מחלוקת וקטטה וכולם אהבו אותו. הוא היה הישר באדם, לא סבל שום דבר שאינו מן היושר, כן בלימודו וכן בכל ארחותיו. ובהעדרו יש לקונן עליו "וַיֵּשֶׁר בְּאָדָם אֵין" (מיכה ז ב). ובהיות כפי מה שנודעתי מאתו, תקף היאוש את רבים מאתנו, לרגלי התלאות הנוראות אשר מצאו את עם קדשנו ושרטטתי איזה מלים שיצאו כרוכ שרעפי בקרבי, דברי הגות מצפן הלב של ישראל עם קדושו, אמרתי להקדיש את השורות האלו – אשר רב טוב צפון בהם למשכילים בדבר ה' – לעילוי נשמתו של ידידי המנוח ז"ל, ויהא זכרו לברכה, ותשועתם של ישראל כא תבא מהרה, ויקבץ שית נדחיו לארץ קדושתם, לעברו שכס אחד באהבה רכה ואהבת עולם ומלך בן דוד עליהם" (לשון רבינו הגר"מ הרל"פ בשערים).

לזכר עולם יהיה צדיק.

אמנם כן, גדול כים שברנו מי ירפא לנו. אין מלה בלשוננו, ולא נוכל לפתוח פינו, במה לנחם ואיך לנחם. כושנו וגם נכלמנו להרים פנינו כי יד ד' נעשה בנו, ואף גם ננעלו שערי תפילה, וגם כי נזעק ונשווע שתם תפלתנו. אין אות לטובה, וכל העמים שוחקים על משבתנו, יביטו עלינו בכוז, כאילו באמת לכך נוצרנו,

לטבת, להרג, לאבד, למכה ולחרפה. וזעקה מחרידה יוצאת מתוך לבנו:
אהה ד' אלקים! עד מתי עשנת בתפלת עמך. "כי אם מאס מאסתנו קצפת
עלינו עד מאד" (איכה ה כב) "השיבנו ד' אלקיך ונשובה חדיש ימינו בקדש!" (שם
פס' כא).

האמנם, אם כך הגיענו מאת ד' אלקי ישראל אבינו שבשמים והסתר הסתיר
את פניו ממנו, כאשר הודיענו על זה מראש, "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום
ההוא" (דברים לא יח) – הכי בשביל זה גם אנו נסור ממנו? חלילה וחס; הכי
בשביל זה נכבוש את פנינו בקרקע ונסור מאחרי ד'? חלילה. לא ולא!

עם כל ההסתרות, אנחנו לא נעזוב את מערכת הקודש! נשבור כל החומות
ונפיל את כל המחיצות, ואף את בריחי ברזל נגדע. כי איך יערבו לנו כל חיים,
אם לא להיות במחיצה אחת עם אלקי ישראל? ובין כשהוא אתנו ברחמים,
ובין כשהוא אתנו בדין חס וחלילה – לא נעזוב את התמסרותנו לעבודתו
יתברך ואהבתנו אליו. יעבור עלינו מה – ואת ד' אלקים נעבוד בכל לבבנו,
בכל נפשנו ובכל מאודנו, בדם התמצית ובמח העצמות שבקרבונו, לנצור
תורתנו ולקיים מצוותיו באהבה.

ומה גם שעם כל החושך וההסתר הגדול, לא נסתלקה מאתנו כל הרגשתנו,
ומתוך מעמקינו הגנו חושים בצער של מעלה. בצרתם לו צר. ובזמן שישראל
בצער, שכינה מה אומרת: קלני מראשי קלני מזרועי (משנה סנהדרין ו ח), ובת
קול מנהמת בארי, שאג ישאג על נודו (ירמיהו כה ל): מה לו לאב שהגלה את

בניו ואוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם (ברכות ג א). ומכל שכן כעת, שלא רק נגלו מעל שולחן אביהם בלבד, אלא גם נפלו מידי צר וימותו לפני ד' ובאכזריות נוראות נשרפו חיים ונחנקו בכל מיני מיתות משונות אשר לא נשמעו כאלה. ואשר מפני זה, מפני שאותו הצער העליון הנורא ממלא כל משפחות לבבנו, לא נדע מנוח לנפשנו כל זמן שלא נבשיר עצמנו להבליג על כל צרותינו, להיות שמחים ביסורים, למען המתקת הדינים והשקטת המיית הצער, ואם לא – מתחלפת הרגשה זו עצמה לרוע, נופלת משמי מרומים לברא עמיקתא ונהפכת ליאוש ואבדן נפש.

ודאי לא נהיה פחותים מאת התינוק יפה העיניים וטוב הרואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, כְּשֶׁשָּׂאֵלוּ לוֹ "מִי נָתַן לְמִשְׁפָּה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְבָזוּיִם" (ישעיהו מב כד), ענה ואמר (שם): "הֲלוֹא ד' זֶה חָטְאֵנוּ לוֹ וְלֹא אָבוּ בְּדַרְכֵי הַלֹּדֶז וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ" (ניטן נח א) – ונעלה עפר על ראשנו ונצדיק עלינו את הדין: "צִדִּיק ד' בְּכָל דְרָכָיו וְחֹסֵד בְּכָל מַעֲשָׂיו" (תהלים קמה יז). "נַחֲפָשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֵרָה וְנִשׁוּבָה עַד ד' (איכה ג מ).

אבל לא נעשה שקר בנפשנו להמעיט את עצמנו יותר מדי ולשכוח במרום עוזנו הנצחי, ונתעלם מעוראות ונפלאות אדיר גדולתנו, גם בכל המצבים שהגנו נמצאים. שלמרות כל התרחקותנו מחמת אריכות הגלות, עוד ישראל רך עם אל, ועוד קדושתם חופפת עליהם: אלו בשקידת תורתם, אלו בשיא שיח תפילותיהם, אלו בגמילות חסדים והצדקת ואהבת עמם וארצם, אשר בכל אלה, כל חוג בשלנו, מפליא את הדור ומעשיהם מגיעים עד כסא הכבוד,

ואשר ד' אלקים בשמים מתפאר בהם ויושב בשמים מכריז ואומר: ראו מה בנים יש לי בעולם. "ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצח מטעי מעשה ידי להתפאר" (ישעיהו ס כא). וכשנִטָּה אֶזְנֵינוּ נִקְשִׁיב גַּם כְּהִיוֹם אֶת קוֹל ד' מִמְרוֹמִים נוֹחַם וְשׂוֹאֵנִי: "הֲבֵן יִקִּיר לִי אֶפְרַיִם אִם יִלְדֵּי שַׁעֲשֻׁעִים כִּי מִדֵּי דְבָרֵי בּו זָכַר אֶזְכְּרֵנוּ עוֹד עַל כֵּן הִמּוּ מַעֲי לֹו רַחֵם אֶרְחַמֶּנּוּ נָאִם ד'" (ירמיהו לא ט). ועלינו לגולל את לבנו להראות קבל כל העולם כולו כי לבנו שלם עם ד' אלקינו, והיסורים הגדולים אינם אלא יסורים של אהבה¹⁵, כי מנסה ד' אותנו אם אנו אוהבים אותו בכל לבנו ובכל נפשנו, ולפנות דרך לד' ליישר את הערבה מסילה לאלקינו, ולא יאריך הזמן ועין בעין יראו איך "כֹּל גֵּיא יִנְשֵׂא וְכָל הָר וְנִבְעָה יִשְׁפְּלוּ וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה; וְנִגְלָה כְּבוֹד ד' וְרָאוּ כָּל בְּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי ד' דִּבֶּר" (ישעיהו מ ד-ה).

¹⁵ המחבר זצ"ל משתמש כאן במושג ייסורין של אהבה (ברכות ה א), ייסורין מתוך אהבת ה' אותנו, ועם זאת, מעניק למושג פרשנות חדשה: ייסורין של אהבה – שמטרתם להוציא לפועל את אהבתנו שלנו כלפי ה'. עם זאת, ראוי לציין כאן דברים שכתב המחבר זצ"ל בחודש מרחשון תרצ"ט (אל עם ד', עמ' מג): וזאת לדעת, כי גם ייסורים שיש בהם ביטול תורה ותפילה, פועלים לטובה ומכפרים, ומתקיים בישראל (ישעיהו א כה) "וְאֶצְרֶף פֶּבֶר סִינַיִךְ" וגו'.

אל כל אשר נשאם לכם לפעול בעד הכלל!

(אגרת)

כל העובד בעד הכלל אור הכלל מאיר בו. נדרש רק לפתוח את החלונות ולתת מקום לכניסתו, וקל וחומר שלא לסוגרם חלילה ולמנוע אותו מלחדור לתוך לבכם.

ההארה הכללית של קדושת הכלל¹⁶ המופיעה ביפעת קדושתה - כשמרגשת באי-אלו המוסרים עצמם להכלל רודפת היא אחריהם להדבק בהם ואינה נחה ואינה שקטה עד אשר תמצא קן בלבכם בכח ובפועל, בחיים ובמעשה, וכה תאמר אליהם: אליכם אישים יקרים אקרא, אם באמת זכיתם להרגיש בצער הכלל ותדרשו להטיב עמו ולהקשיב ללחשה של האומה איך שהיא בוכה ומייללת על אבדן גופות בניה, הטו נא אוזן קשבת ללחשה של נשמתה איך שהיא זועקת מרה בחבליה על אבדן נפשותיהם, אשר מצד הפרעות שונות עזבו את מקור מים חיים ויחצבו להם בארות נשברים ללכת

¹⁶ במאמר "טובים מאורות" (ירושלים תר"פ, עמ' 11) נגע המחבר צ"ל במושג זה, וז"ל: קדושתן של ישראל, מצד הכלל שלהם, לא נפגם מעולם, והוא בזיקוק טהרו כמאז ומעולם. כל החטאים והעיוותים הם רק מצד הפרט ולא מצד הכלל. ואפילו אם אנו מוצאים כלל שלם שכולם נסוגו אחור, צריכים לידע שגם זה אינו מצד הכלל, אלא שבחזרונות נתכוונו הרבה פרטים ביחד. אבל הכלל הקודש של כנסת ישראל, בהמוכן הפנימי של מושג הכלל שבישראל כו' מעולם לא חטא ומעולם לא נפגם במאומה. עד כאן. עיין שם בהרחבה.

אחרי ההבל, הטרם תדעו כי נשמתה של ישראל לא מצאה ולא תמצא מרגוע וסיפוק זולת בנילוי כל קדשיה. למחצה לשליש ולרביע לא תקבל ולא תגוח כי אם בכללות שלימות האומה ואחדותה, שלימות הארץ והכללתה, שלימות התורה והאדרתה ושלימות קיומי כל המצוות בחביבותם זהירותם וזריזותם במחשבה בדיבור ובמעשה.

אל תמעלו מעל בישראל לגזול מנשמת ישראל את חופשתה האמיתית, את עריגתה לשמי שחקים, את הוד שירתה שירת קודש, את צמאונה צמאון לאל חי, אל תמיטו עליה דממת עולם ואל תחניקוה. אלה הדברים אשר ההארה הכללית משיבה אמריה לכם.

ואתם גם אתם עשו אזנכם כאפרכסת והקשיבו נא לאמרי פיה, אל תעברו על זה בשויון נפש ולא תתברכו בלבבכם לאמר שלום יהיה לנו למעון ספת הרזה את הצמאה.

ובאמת מריבוי הפרצות החיצוניות עצמן יש לחוש את השלימות הפנימית עד כמה היא עומדת מתחת כתלנו ומנהמת אחרינו, ושהשאיפה לחבוק בורועה עולמי עד, היא דוחקת עד אשר יוצא כנוגה צדקה, ובתוך כל יחיד ויחיד מישראל הקרובים והרחוקים אש לוהט עצור בקרבם לשוב למקור קדשו לתורתו לעמו ולארצו, ובכלל זה גם אלה אשר כפיהם יכחשו ובמעשיהם יתנכרו לאביהם שבשמים גם הם תפריעם מנוחה וכליותיהם תיסרנה אותם על עזבם את ד' ואת תורתו ורק בושה חיצונית או איזה כבוד מדומה, היא

אשר מעכבתם להודות גלוי על מצפון לבכם. והאמנם היש בערות נמבזה יותר מזו, להיות פני הדור כפני הכלב המביט לאחורי לראות לאיזה דרך נוטה בעליו וקופץ ורץ לפניו?

אל נא אחי תרעו, הגיעה השעה לעזוב את הדיבורים החיצוניים ולדבר אך רק מה שהמצפון הפנימי לוחש אליו, הגיע הזמן לגלות את הפנימיות ופנימי פנימיות ולהוקיעה נגד השמש, למען תכליל גם החיצוניות לתוך הפנימיות ולא ללכת אחר שרירות הלב אלא לקבל באימה וביראה דבר ד'.

הרימו נא את עצמכם ותעירו ותעוררו באהבה את כל ההולכים אחריכם שישליכו את אלילי הדמיון ויעזבו את חילולי השבת וההתנעלות במאכלות אסורות המטמאים לב ובשר.

דעו נא כי כל הנפשות כבר מוצקות בשמן משחת קודש והפתילות כבר הוכנו וחסר רק גץ אחד להדליק את הנרות אשר יאירו אור עולם. "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ד' עליך זרח!" (ישעיהו ס א)

"כי לא יטש ד' את עמו בעבור שמו הגדול כי הואיל ד' לעשות אתכם לו לעם" (שמואל א יב כב).

נספח: במסותרים תבכה נפשי

מתוך: מכתבי מרום חלק ב מכתב קסא עמודים 227-228

ירושלים יום ז' שבט תש"ח

במסותרים תבכה נפשי על עם ד' אשר נפל בידי טמאים ויהרגוהו ויחמסוהו וכשליש מאחינו נספו בלא עת ואשר התעללו בהם זדים ארורים ושחקו על משבתם, אוי מה היה לנו, על מה נבכה? – אם על ישראל-צדיקיו, חסידיו וגאוניו שנהרגו, נחנקו, נסקלו ונשרפו ועלו על המוקד, אם על חילול שמו הגדול יתברך, אם על חילול תורתו הקדושה, אם על עצמותיהם הקדושים הנשלכים בחוצות, ואיה הוא הניב לתנות את צרותינו וכאב לבבנו ונפשנו.

ואולם בזאת ננ[ו]חם כי צדיק ד' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו, בזה עצמו שאחרי כל ההסתרות הנוראות האלה עוד אנו מדובקים דביקות אמת בחי העולמים ב"ה וב"ש ואנו מכירים בצדקת דינו, ועוד אנו מלאים תקוה וצפית ישועה, כי כשם שראינו בצרותינו ושברנו הנורא כן יראנו נפלאות בישועתו ושמו הגדול יהיה מבורך מעולם ועד עולם ועם ברכת שמו, ירומם גם קרן ישראל עם קדושו בארץ קדושתו, זה עצמו לנו לעד כי לא עזב ד' את עמו

בעבור שמו הגדול, ומזה אנו שואבים את כל תנחומינו ואשר בזה הננו מתפארים: אשרינו, מזה טוב חלקנו ומזה נעים גורלנו ומזה יפה ירושתנו. אשרי העם שככה לו אשרי העם שד' אלהיו.

ואולם מיסודות של רזי עולם שכל דבר חוזר לשורשו, והגבורות הם נתקנים דווקא בשורשן, ובכל מזה שמתרחש בישראל עם קדושו, תוכן העלתם, להיות נעשה מכל מאורע תורה שלמה, כאשר כן מכל מזה שהעבירו אותנו במצרים נעשה מזה תורה שכולה אומרת כבוד ד' ואם תחסר אות אחת התורה פסולה. וכן הוא מאז ועד עולם, כל מזה שעובר על ישראל מתעלה אחר כך לדרגתה של תורה שבזה ששופטים הכל על פי התורה הם עצמם מתהווים לגופי תורה, וחיבת קודש זו מיוחדת רק לישראל עם קדושים שגם בזמן נפילתם וירידתם הם מתחייבים אז ליסורים ועונשים קשים ומרים, חוזרים כל אלה להיותם הם עצמם לנפלאות תורתנו הקדושה, שאין לך דבר שאין עליו דין והלכה, וכשמבררים אותם ודנים עליהם את ההלכה הרי הם תורה למפרע. אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בד'.

וכאשר התורה היא פקודי ד' ישרים משמחי לב, אין לנו דבר אשר יכול לשמחנו כי אם על ידי פקודת קודש זו שאנו מבררים את ההלכות להגלי המאורעות ומתברר למפרע כי הכל מיד ד' עלינו והשכיל ללמדנו תורת אלהים חיים ולפקדנו בפקודת ישועה ורחמים, ולקיים בנו ישמח צדיק כי חוזה נקם ופעמיו ירחץ בדם הרשע. אל נקמות ד' אל נקמות הופיע. וזאת היא עבודתנו עבודת הקודש אחרי כל המרורות הנוראות שעברו עלינו ולהעלותם

לתורה, בחינת תחיית המתים שתהיה רק על ידי טל של תורה, כי טל אורות
טליך – כל המשתמש באור תורה – אור תורה מחייהו ומכן (ומכאן) רז
תורתו של משיח שיברר ויעלה את כל הדברים שעברו עלינו בימי הגלות
הכללים והפרטיים והפרטיים – דבר אחד לא נעדר – לבחינת תורה
שבה נברא העולם, כולה (ר"ל כל התורה) שמותיו של הקב"ה כו'.

הכותב בלב נשבר על המצב ובמליאת צפיה כי נעור ד' ממעון קדשו. מביא
גואל למען בניו האהובים למען שמו באהבה.

יעקב משה חרל"פ